

FRO OCH ÖFRERFRÖ FRÅN FALSTERBOHÄSER

Tilläggsvis min gamle vän Dr Claes Rommerberg att
av honom förvärdas i skrifter och må förtjänsten av dessa
skrifter tillfalla Falsterbo Museum.

Skarör 1 September 1946
BERTIL MARRSSON

När jag bosatte mig i Skarör 1924 lade jag särskilt märke till
att den äldre generationen brukade sitta på bänkar här och var om sommar-
kvällarna och ivrigt sampråka om allt som hänt under dagens lopp. Där språk-
ades om barn, fylleri, sjukdomar etc. etc., sedan kom alltid samtalen in på
det övernaturliga, särskilt var det Skarörs Ljung som hade dåligt rykte.

Andungarna och Parontrådet brukade ofta nämnas i dessa samtal.
Förtäljaren av all denna mystik brukade i regel vara någon gammal sjöman. Jag
gjorde mina reflektioner, jag hade förut hört att sjömannen är i regel vidskep-
lig. Huvudtemat i dessa historier var en viss Gya som ställde till all slags
elände för nattliga vandrare som passerade Skarörs Ljung. Mitt på ljusa dage
kunde Gya ställa till ofog, till ex. När ett par personer från Håslöv hade va-
rit körande till Falsterbohus och ärrstades integrit fast och flytande föda, o
återvändande till sitt land igen, och när de passerade Amme^x) kunde de knappt f
krakerna att dra, det kändes som om de försiade ett lass jord på sin lätta va-
och när de passerat Norra Ljunghus-grinden blev vagnen plötsligt lätt igen.

Ännu i dessa dagar hör man ofta att folk som bor i Ljunghusen oc
vistas i Skarör häst vill komma hem innan det blir för mörkt, så att de slipp
möta Gya.

Jag antecknar nu några historier som jag uppsnappat vid samtalsb
arna under årens lopp:

På sommaren 1868 utbröt ett våldsamt åskväder över syskonstäderna:
I Falsterbo vid Ola Mattsson-strådet bodde ett äldre par som just skulle stäng
dörren, och under åskknallarna hörde de ett barn jänra sig, som bad dem öppna
och släppa in honom; de öppnade dörren på glänt och såg då ett litet pyre stå
utanför. De gamla rådslogo då om vad de skulle göra, de tyckte att pyren verke
inte vara av människosläkte. Gubben lade då ett stycke stål över tröskeln och
slog upp dörren på vid gavel och bjöd pyren stiga på men fick det svarat att h
först skulle flytta stället från tröskeln. De förstodo då att det var en pyssli
och stängde dörren åter; de hörde då pyren jämrande avlägsna sig.

x) Amme = Ammerhånan, bäcken mellan Östersjön och Öresund tvärs över Ljunghen.
(sam. av C.H.)

En numera avliden lots förhållde om att han och frun togo en vacker sommarkväll en promenad längs järnvägen^{x)} på en väg som leder ut mot Höllviken. Ungefär halvvägs mötte de tre främlingar, två herrar och en dam; dessa voro klädda i gammalmodiga kläder. Lotsen och frun stego åt sidan för att låta dem passera. Så vände de sig om för att bättre kunna se, men främlingarna voro som uppslukade av jorden. De voro då övertygade att vad de sågo var gemångångare.

En sömnerska bosatt i Falsterbo vång skulle mycket tidigt en vintermorgn in till Skandr på arbete. Just vid södra hörnet av planteringen, vid lotsstationen mötte hon en gammal man som förste tre kor framför sig ut mot vången. Det hade snöat under natten och sömnerskan tyckte det var en egendomlig tid att vara ute och färdas med kor. Vid middagstiden när hon återvände från joljåkarna synade hon snön mycket noga för att se var spåren av gubben och kornledde, men hon kunde blott upptäcka sina egna spår. De andra voro putzweg.

I den gamla goda tiden innan järnvägen fanns till ordnades skjutsar till och från Vellinge-Falsterbo, de så kallade "dilllegensarna". En tidig höstmor passerade just en sådan vagn ljungen på väg till Falsterbo. Bland de resande en lots från Skandr; han förhållde att han denna morgon iakttog att just när Aspungen passerades en hög småttingar - efter vad han påstod pysslingar - beserade på grinden vid tångvallen; de slog volter och balanserade på grindbräkan, och just då gick solen upp och de försvunno som dimfigurer.

En annan man såg i sin ungdom då han hade begivt sig till Aspungen att plocka brännale en skepnad dyka upp bland ljungen; skepnaden såg ut som en lit gråskäggsig gubbe, vitklädd med röd toppluva. Berättaren sade "jag kände håret resa sig på huvudet och jag vågade inte taga ett steg fram utan drog mig sid tillbaka ned blicken fäst på den mystiska figuren - som i ett nu försvann".

En fiskare hade med sin fru varit nere vid hamnen en vacker månljus hökväll, och då de på återfärden passerade vägen som går mot Ljungnhusen upptäckte de att en äldre mansperson följde efter dem. Han gick ett tiotal meter bakom när de sneglade bakom sig, var han alltfjänt med. Fiskaren har en allé med björ som gränsträd vid sin tomt; längs dem gick mannen. Då sprang fiskaren ned bakom sin gård för att genskjuta mannen, men han var försvunnen. De sågo honom bakom par historier om vad som timat dkrastades för omkring 30 år sedan. Det var i vid samtalsbänken jag hörde dem utan hos gamle Kalle Komét. Han sade "det är min liv och själ sant vart enda ord" men jag tvivlar ändå.

x) Vellinge-Skandr-Falsterbo Järnväg öppnades för trafik 1904 (Ann. av C.H.)

N. 10131:3.

Det hände sig att Kalle och den avlånge Axel Andersson voro tvriga jägare, och på den tiden var det inte stipulerat någon jakttid. Numera får man inte jaga änder längre än en timme efter solnedgången, då fick man jaga hela natten.

Nåväl, Kalle och Axel hade lagt märke till att en flock änder höll till borta vid päronträdet och kommo överens att en månljus natt gå sig ut att jaga. En viss kväll bestämdes för denna ädla sport. Kalle begav sig i väg bortåt nattkröken, han kom till tångvallen och slog sig ner ungefär mitt för päronträdet.

Axel blev hindrad av en eller annan orsak att närvara. Kalle väntade och väntade, men några änder såg han inte. Han beslöt alltså gå hem igen, och just då fick han höra en massa röster som tycktes prata i mun på varandra. Sedan hördes det som om det dukades bord; han påstår att han kunde höra att där smälldes med talrikar på en bordskiwa, sedan dröjde det en stund, så hö-
de han hur det spanns på spinrock. Kalle tyckte att ljudet kom från under päronträdet.

Nästa kväll gick Axel dit; han hade ej hört något från Kalle om det skedde. Axel fick ej heller se några änder, men han hörde spinrocken. Axel har sedan aldrig vågat begiva sig dit om natten.

Vid renskrivningen har endast interpunktionen justerats på ett par ställen.

Falsterbo 1.12.46

Glaes Hommerberg